

Słowa kluczowe: Pieśń duchowa, Jan od Krzyża, Pieśń nad pieśniami, symbolika

Keywords: Spiritual Canticle, John of the Cross, Song of Songs, symbolism

Ks. Krzysztof Bardski

UNIwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Wydział Teologiczny

ORCID: 0000-0002-8340-3993

„PIEŚŃ DUCHOWA” ŚW. JANA OD KRZYŻA

W ramach prac nad recepcją *Pieśni nad Pieśniami*¹ przygotowałem nowe tłumaczenie na język polski *Pieśni duchowej* św. Jan od Krzyża. Dzieło powstało w języku hiszpańskim. Autor, św. Jan od Krzyża z zakonu karmelitańskiego, ułożył je w większości (pierwszych 31 strof) podczas pobytu w celi więziennej w Toledo w 1577 r., natomiast pozostała część powstała w Grenadzie w 1586 r. Jest to dzieło inspirowane chrześcijańską interpretacją biblijnego poematu *Pieśń nad Pieśniami*, w którym rolę Oblubieńca przyjmuje Jezus Chrystusa, Oblubienicą zaś jest dusza ludzka, która zarówno w języku hiszpańskim, jak i polskim (podobnie jak w grece i łacinie) jest pod względem gramatycznym rodzaju żeńskiego.

Do tej pory powstało kilka tłumaczeń *Pieśni duchowej* św. Jan od Krzyża na język polski. Według porządku chronologicznego, najstarszy jest XVIII-wieczny przekład o. Sykstusa od św. Cypriana, przechowywany w rękopisie w klasztorze Karmelitanek Bosych w Krakowie (*Pieśń duszy*). Tłumacz zachował układ stroficzny oraz rytm ósmiozgłoskowy w pierwszych czterech wersach każdej strofy. Chcąc zachować również rymy, musiał dodawać nowe treści, nieobecne w oryginale. Również charakter wierszowanej parafrazy ma anonimowy przekład, przechowywany w rękopisie z 1741 r. w Bibliotece Jagiellońskiej (*Pieśń* 4).

W okresie międzywojennym zostały opublikowane dwa przekłady *Pieśni duchowej*. We Lwowie ukazało się tłumaczenie E. Kosteckiej, zachowujące ryt-

1 Wybór dotychczasowych publikacji, dotyczących recepcji *Pieśni nad Pieśniami* zob. Bibliografia.

mikę oryginału, bez usiłowania dobrania rymów (Św. Jan od Krzyża, 1931), natomiast fragmenty poematu w tłumaczeniu E. Porębowicza zostały zamieszczone w antologii S. Lama *Wielka literatura powszechna*, wydanej w 1933. Obejmują one pierwszych dziewięć strof, jednak tłumacz usiłował wiernie oddać zarówno rytmikę, jak i rymy hiszpańskiego oryginału (tenże, 1933).

Podczas wojny wydano bodajże najczęściej cytowane tłumaczenie karmelity B. Smyraka, które później wielokrotnie było publikowane w ramach dzieł zebranych św. Jana od Krzyża (Smyrak, 1942, s. 75–83). Tłumacz zachował zarówno rytm, jak i rymy, ponadto przełożył również komentarz do *Pieśni duchowej* pióra św. Jana od Krzyża.

Spośród nowszych przekładów wymieńmy tłumaczenie J. Łobodowskiego wydane w „Kulturze” paryskiej (Św. Jan od Krzyża, 1950, s. 84–89), M. Szafran-skiej-Brandt (tenże, 1992, s. 175–178) (fragmenty) oraz A. Taczanowskiej (tenże, 1999, s. 239–254). Na szczególną uwagę zasługują dwa najnowsze tłumaczenia. W swoim studium poświęconym poematowi R. Myszkowski zamieścił przekład filologiczny, który – będąc pozbawiony rytmu i rymów – najbliższy jest pod względem literalnym hiszpańskiemu oryginałowi (Myszkowski, 2013), natomiast w ubiegłym roku ukazało się – opatrzone wspaniałym komentarzem literackim – tłumaczenie Carlosa Marrodana Casasa (przekład komentarzy Jana od Krzyża) i Marcina Kurka (przekład poematu) (Św. Jan od Krzyża, 2017), o którego publikacji dowiedziałem się już po ukończeniu prac nad przekładem. Ekwiwalencja tłumaczenia i szata literacka nie pozostawiają nic do życzenia, ponadto tłumacz zachował oryginalną wersyfikację pentastychu tekstu hiszpańskiego, rezygnując jedynie z rymów.

Jak wiadomo, wielkie pomniki literatury światowej nigdy nie mają dość tłumaczeń na inne języki. Ważne jest jednak, aby te nowe tłumaczenia wносиły coś odkrywczego do zrozumienia i aktualizacji przekazu tekstu oryginalnego, dlatego też proponuję nowy przekład, zaopatrzony w przypisy, kierując się następującymi zasadami:

1. Zachowałem pięciostychową formę stroficzną, jednak w rytmie ośmiogłoskowca, który jest zakorzeniony w polskiej tradycji a do tej pory nie został konsekwentnie zastosowany w tłumaczeniach *Pieśni duchowej* na język polski. Rezygnuję w swoim przekładzie z rymów, chcąc zachować lepszą ekwiwalencję formalną.
2. W tłumaczeniu motywów literackich o charakterze symbolotwórczym, obecnych w tekście oryginalnym, jak również w przypisach kładę nacisk na uwyrażnienie i wyjaśnienie symboliki zawartej w poemacie, opierając się na komentarzu, jakim św. Jan od Krzyża zaopatrzył osta-

teczną wersję *Pieśni duchowej*.

3. Szczególną uwagę poświęcam reminiscencyjnym skojarzeniom biblijnym, wykazując w przypisach bliższe i dalsze aluzje do innych tekstów Pisma Świętego.
4. Zestroiłem słownictwo przekładu z opublikowanymi wcześniej tłumaczeniami *Pieśni nad Pieśniami* (Bardski, 2003; 2017, s. 1097–1109).
5. W niektórych miejscach podejmuję w przypisach dyskusję z innymi przekładami *Pieśni duchowej*, niemniej jednak nie jest to priorytetem niniejszego opracowania.
6. W przypisach podaję numerację psalmów i wersetów *Pieśni nad Pieśniami* według Wulgaty.

PIEŚŃ MIŁOŚCI OBLUBIENICY I CHRYSTUSA OBLUBIENICA

1 (Ona:)

Gdzie się skryłeś², Ukochany?

Pośród łąz mnie zostawiłeś³,

Zbiegłeś chyżo niczym jelen⁴,

Porzuciłeś mnie zranioną⁵.

Biegnę, wołam, a tyś odszedł⁶!

2

O pasterze⁷! Przemierzacie

Hale⁸, aż po wierch wyniosły⁹.

2 Aluzja do poszukiwania Oblubienicy w Pnp 1,7. Dla Jana od Krzyża miejscem ukrycia się Syna Bożego jest łono Ojca (por. J 1,18), Hiobowa niemożność pełnego kontaktu z Bogiem (Hi 9,11), wycofanie się Boga i zamknięcie za sobą drzwi (Iz 26,20), metaforyczne pole z ukrytym skarbem, którym jest Chrystus (Mt 13,44), odwrócenie się Boga plecami (Wj 33,22-23), niebiosy (Ps 17,12).

3 Jan od Krzyża wyraża tymi słowami jęk i tęsknotę za pełnią synostwa Bożego z Rz 8,23.

4 Por. Pnp 2,9.

5 Niemoc wywołana przez miłość zostaje porównana do zranienia lub choroby, por. Pnp 2,5.

6 Poszukiwanie nieobecnego Oblubienicy nawiązuje do Pnp 3,1-2; 5,7.

7 Pasterze symbolizują pragnienia, uczucia i jęki (*deseos, afectos y gemidos*), które dusza kieruje ku Bogu, poszukując Go.

8 Hale (*majadas* – dosł. „zagrody”, „pastwiska”, „miejsca gdzie bezpiecznie można wypasać owce”) oznaczają wg Jana od Krzyża hierarchie i chóry aniołów, prowadzące pragnienia duszy coraz bliżej Boga.

9 Wierch wyniosły (*otero* – dosł. „samotny szczyt górujący nad innymi”) oznacza samego Chrystusa.

Nie ujrzeście przypadkiem
Kochanego? Mówcie Jemu,
Że boleję, cierpię, gasnę¹⁰.

3

Pójdę szukać mej miłości¹¹
Poprzez góry¹² i doliny¹³,
Wzgardzę kwiatem¹⁴ podle drogi,
Dziki zwierz¹⁵ mnie nie przestraszy
Minę zbrojnych¹⁶ i rubieże¹⁷.

4

Zagajniki i gęstwiny¹⁸,
Zasadzone Jego ręką,
Łąki pełne zieloności¹⁹,
Ozdobione barwnym kwieciami²⁰,
Mówcie, czy wśród was przechodził?

5 (Stworzenia:)

Tysiącami łask obdarzył²¹!
Przebiegł prędko²² poprzez gaje²³,
Swoim objął je spojrzeniem,

10 Fragment zainspirowany Pnp 5.8. Jan od Krzyża nawiązuje do cierpienia Jeremiasza wobec zburzonej Jerozolimy z Lm 3,19.

11 Jan od Krzyża zestawia poszukiwanie Chrystusa z tęsknotą za mądrością, wyrażoną w Mdr 6,13-15).

12 Góry symbolizują wzniosłe cnoty duchowe, których osiągnięcie wymaga wysiłku.

13 Doliny oznaczają umartwienie i pokutę.

14 Kwiaty symbolizują przyjemności i bogactwa światowe. Idąc ku Chrystusowi, dusza musi ogołocić się ze wszystkiego, w myśl Ps 61,11.

15 Dzikie zwierzęta oznaczają świat, z jego brutalnością i zasadzkami. W tradycyjnej interpretacji lwy i lamparty z Pnp 4,8 symbolizują światową pychę i wyniosłość.

16 Zbrojny (dosl. „siłacz” – *fuerte*) to szatan, w nawiązaniu do Hi 41,24, do walki z którym konieczna jest duchowa zbroja z Ef 6,11-12.

17 Rubieże to ograniczenia wynikające z cielesności, które są przeciwne duchowi, por. Ga 5,17.

18 Lasy i gęstwiny to całe bogactwo stworzenia, ziemia, woda, powietrze i ogień, pośród których żyją niezliczone zwierzęta i rośliny.

19 Łąka symbolizuje niebiosa, które trwają wiecznie (kolor zielony oznacza nieprzemijalność).

20 Kwiaty na łąkach niebiosa to wg Jana od Krzyża aniołowie i dusze świętych.

21 Każde stworzenie, a jest ich niezliczona ilość (symbolika tysiąca), jest wg Jana od Krzyża darem łaski Bożej.

22 Jan od Krzyża widzi w stworzeniu mniejsze dzieło Boże (dokonane w pośpiechu), podczas gdy największymi Jego dziełami są wcielenie oraz tajemnice wiary chrześcijańskiej.

23 Obraz nawiązujący do Pnp 2,8.

Wystarczyło, że sam stanął²⁴
 Wśród nich, by je oblec pięknem.
 6 (Ona:)
 Czy ktoś zdoła mnie uzdrowić?
 Oddaj mi samego siebie
 W prawdzie, a nie przez posłańców²⁵,
 Co oznajmić nie potrafią
 Tego, co istotnie pragnę²⁶.
 7
 Wokół krążąc, powtarzają
 Wciąż o twoich łask tysiącu²⁷,
 Rozdrapują moją ranę,
 Porzucają konającą
 Wśród dziecięcej paplaniny²⁸.
 8
 Czemu jeszcze trwasz, o życie,
 Wciąż nie żyjąc, tam gdzie żyjesz²⁹,
 Pograżając się w konaniu
 Od strzał, które tym cię ranią,
 Że Miłego nie pojmujesz³⁰.
 9
 Czemu więc, skoro zraniłeś³¹,
 Nie chcesz mi uzdrowić serca³²?
 Czemu, skoro je ukradłeś³³,

24 Poetyckie przedstawienie wcielenia Syna Bożego, Jan od Krzyża przytacza tu Hbr 1,3.

25 Posłańcy oznaczają fragmentaryczne poznanie Boga i częściowe doświadczenie Jego miłości.

26 Pytanie duszy-oblubienicy może nawiązywać do Pnp 3,3.

27 Aniołowie kontemplujący Boga w niebie i ludzie tęskniący za nim na ziemi dają świadectwo o Jego łasce i miłosierdziu.

28 Świadectwo o łasce i miłosierdziu Boga, jakie składają stworzenia, jest podobne do „dziecięcej paplaniny” (hiszp. *balbucir*), co wg Jana od Krzyża oznacza nie umieć się wypowiedzieć, a zarazem dawać do zrozumienia, że bardzo chce się wypowiedzieć.

29 W myśl Dz 17,28 „w Bogu żyjemy, poruszamy się i jesteśmy”, tymczasem cielesność nie pozwala nam w pełni doświadczyć tej prawdy.

30 Strzały Bożej miłości tylko w małej mierze pozwalają pojąć Jego wielkość, piękno, mądrość, łaskę i cnoty.

31 Nawiązanie do Pnp 5,6-7.

32 Zranienie serca to nieobecność Boga. Serce może zostać uzdrowione tylko Jego obecnością, której – paradoksalnie – w pełni doświadczymy tylko w Jego wiecznej chwale.

33 Ukochany z miłości przywłaszcza sobie serce oblubienicy, które odtąd już do niej nie należy.

Rzucasz gdzieś na pastwę losu³⁴,
Nie chcąc łupu wziąć ze sobą?

10

Ugaś, proszę, mój niepokój³⁵,
Tego sprawić nikt nie zdoła.
Oczy moje niech Cię ujrzą,
Tyś jedynie jest ich światłem³⁶
I dla Ciebie mieć je pragnę.

11

Twą obecność odsłoń³⁷! Zabij
Mnie twym pięknem i widokiem³⁸,
Wszak miłosnej mej boleści
Nic innego nie uleczy,
Jak obecność twa i bliskość³⁹.

12

O krynico⁴⁰ kryształowa,
Na obliczu twym srebrzystym⁴¹
Utwórz prędko upragnione
Oczy⁴² twoje, które noszę
W głębi duszy mej wyryte⁴³.

34 W komentarzu Jan od Krzyża dodaje: „To znaczy puste, zgłodniałe, osamotnione, zranione i cierpiące od miłości, jakby zawieszono w powietrzu”. To porzucenie zostaje zilustrowane słowami Hi 7,2-4.

35 Jedynie posiadanie Ukochanego gasi niepokój duszy, na podobieństwo świeżej wody.

36 Bóg jest nadprzyrodzonym światłem dla duszy, bez Niego ogarniają ją ciemności. Jan od Krzyża przytacza jako ilustrację tej frazy Ps 37,11; Tb 5,12; Ap 21,23.

37 Tęsknotę duszy za Bogiem wyraża Ps 83,2 oraz prośba Mojżesza z Wj 33,12-13

38 Jan od Krzyża widzi tu aluzję do 2Kor 5,4 i Flp 1,23. W Starym Testamencie te słowa ilustruje Syr 41,3 i Ps 115,15.

39 Hiszp. *presencia y figura* – dosł. „obecność i kształt”. Interpretujemy w znaczeniu zażyłości i bliskości. Tekst zainspirowany Pnp 2,14, przy czym w tekście biblijnym są to słowa oblubienica do oblubienicy. Słowa te wg Jana od Krzyża odzwierciedlają Hbr 1,3.

40 Krynica (źródło) stanowi wg Jana od Krzyża aluzję do J 4,14 i 7,39.

41 Motyw srebra przywodzi na myśl Ps 67,14, który z kolei wywołuje skojarzenie z gołębicą z Pnp, czyli oblubienicą. Jan od Krzyża powołuje się też tutaj na srebrne inkrustacje z Pnp 1,10.

42 Oczy Oblubienica symbolizują promienie Boże zawarte w prawdach wiary, w szczególności Bóstwo Chrystusa.

43 W głębi serca Chrystus już jest obecny, w myśl Ga 2,20. W Pnp oblubieniec pragnie, by oblubienica nosiła Go jak pieczęć na swoim sercu (Pnp 8,6).

13

Odwróć, Miły, oczy twoje⁴⁴

W lot przybywam⁴⁵!

(On:)

Wróć⁴⁶, Gołąbko!

Bowiem Jeleń⁴⁷ poraniony,

Co wychyla się zza wierchu⁴⁸,

Powiew lotu twego chłonie⁴⁹.

14 (Ona:)

Mój Kochany – to gór szczyty,

Leśne jary na odludziu,

Wyspy pełne cudnych dziwów⁵⁰,

Nurt huczących⁵¹ rzek⁵² i powiew⁵³,

Co pieśń nuci o miłości⁵⁴,

15

Urok cichej nocy, którą

Wnet rozświetli blask jutrzeńki⁵⁵.

44 Bóstwo Chrystusa stanowi barierę, która uniemożliwia w życiu doczesnym pełne obcowanie ze Zbawicielem.

45 Pragnienie duszy, by ulecieć poza ciałem na spotkanie Jezusa. Dla ilustracji Jan od Krzyża przytacza 2Kor 12,2.

46 Chrystus powstrzymuje duszę, jakby chciał powiedzieć: „Zawróć z twojego wysokiego lotu, dzięki któremu wydaje ci się, że zdołasz posiąść Mnie w pełni, bowiem nie nadszedł jeszcze czas tak doskonałego poznania. Zadowol się tym mniej doskonałym poznaniem, którego udzielał ci, gdy zdobyłaś się na ten wyczyn”. Tym mniej doskonałym (dosł. niższym) jest poznanie Chrystusa w jego człowieczeństwie („jeleń poraniony”).

47 Jeleń jako Chrystus, por. Pnp 2,9.

48 Por. strofa 2. Tym razem „wierch” (hiszp. *otero*) symbolizuje wzniosłość kontemplacji.

49 Powiewem (dosł. „powietrzem”, w języku żeglarskim też „wiatrem” – hiszp. *aire*) jest miłość, która przenika kontemplację. Ma ona swoje źródło w miłości Ojca i Syna w Duchu Świętym, który porównywany jest do powiewu. Tę miłość wyraża 1Kor 13,2-7.

50 Jan od Krzyża żył w czasach odkryć geograficznych i podbojów prowadzonych przez królów Hiszpanii. Wieści o przedziwnych plemionach, zwierzętach i dziwach natury rozpowszechniane były przez marynarzy i konkwistadorów.

51 Hiszp. *rios sonorosos* (dosł. „rzeki wydające dźwięk”, Smyrak tłumaczy „potoki rozgłośnie szumiące”) nie sugeruje intensywności dźwięku, jednak Jan od Krzyża, w celu zilustrowania, powołuje się na J 12,28-28 (dźwięk grzmotu), Ps 67,34 (głos mocy) i Ap 14,2 (głos wód i wielkiego gromu), dodając wszakże, że jest to głos wdzięczny z Pnp 2,14.

52 Do rzeki pokoju i potoku chwały nawiązuje Iz 66,12.

53 Powiew oznacza potęgę i łaskawość Ukochanego.

54 Hiszp. *silbo de los aires amorosos* – dosł. „Gwizdanie miłosnych powiewów”. Jest to dźwięk, który rozbrzmiewa, gdy na duszy ludzkiej, niczym na instrumencie muzycznym, Bóg gra swoim tchnieniem.

55 Symbolikę poranka Jan od Krzyża odnosi do przejścia od naturalnego poznawania do nadprzyrodzonego poznania Boga, dzięki oświeceniu Jego łaską.

On bezgłośną jest melodią⁵⁶,
Samotnością pełną dźwięku⁵⁷,
Ucztą⁵⁸, co orzeźwia serce⁵⁹.

16

Trzeba łapać dzikie liski,
Bo winnice nasze kwitną⁶⁰!
Zbierzmy róże, splećmy bukiet
Na kształt szyszki⁶¹, a na wzgórzu
Oby nikt się nie pojawił⁶².

17

Stój! północny wietrze śmierci⁶³!
Przyjdź z południa⁶⁴ i miłości
Nieś wspomnienie! Wiej przez ogród,
Woń twą roztocz⁶⁵! Niech mój Miły
Rozkoszuje się⁶⁶ wśród kwiatów⁶⁷.

56 W Chrystusie dusza smakuje harmonię duchowej muzyki, w której radośnie odczuwa zarówno słodycz muzyki, jak i błogie ukojenie ciszy.

57 Jan od Krzyża komentuje, że „dusza przyjmuje tę dźwięczną muzykę nie inaczej, jak tylko w samotności i oderwaniu od wszystkiego, co zewnętrzne”.

58 Lub „wieczera”. Jan od Krzyża cytuje tu Ap 3,20.

59 „Orzeźwia serce” – dosł. „odradza i rozkocha” (Smyrak: „moc i miłość daje na przemiany”).

60 Prawie literalny cytat Pnp 2,15. Winnicą jest poletko duszy, na którym wzrastają cnoty. Kwitną one wówczas, gdy jest ona zjednoczona z Ukochanym. Dzikie liski symbolizują pragnienia i poruszenia zmysłowe i są wyrazem napięcia między ciałem i duchem (por. Ga 5,17).

61 Oblubieniec i oblubienica (Chrystus i dusza) splatają kwiaty cnot w jedną harmonijną całość na kształt szyszki, której poszczególne elementy trudno oderwać.

62 Wzgórze symbolizuje duchowe władze duszy, czyli pamięć, rozum i wolę. Tam, spotkawszy się z Oblubieńcem Chrystusem, zbędne jest wszelkie poznawanie, afekty i doznania, jak również formy, obrazy i figury. „Aby w pełni radować się współzyciem z Bogiem, wszystkie zmysły i władze, zarówno zewnętrzne jak i wewnętrzne powinny być opróżnione, puste i beczynne”.

63 Chłodny wiatr północny powoduje usychanie i wędnięcie roślin, symbolizuje on duchową posuchę i nieobecność Ukochanego.

64 Wiatr z południa niesie łagodny klimat i deszcze, dzięki którym kielkują trawy i otwierają się kwiaty. Oznacza on Ducha Świętego, którego powiew ożywia wolę i na nowo wzbudza pragnienie miłości Bożej, które mogło osłabnąć i pogrzyżć się we śnie.

65 Por. Pnp 4,16. Przyjemny zapach nawiązuje też do Pnp 1,11.

66 Czasownik *pacer* bez dopełnienia bliższego oznacza „paść się”, dlatego Smyrak słusznie tłumaczy „będzie się paść”, a Myszkowski „paść się będzie”. Nie mamy tu nawiązania do Chrystusa jako pasterza, ale to on sam doświadcza przyjemności, rozkoszuje się przebywaniem w duszy. Jan od Krzyża przytacza jako ilustrację chrystologiczną interpretację Prz 6,1.

67 Por. Pnp 2,16; 6,1.

18

O wy, nimfy ziemi Judzkiej⁶⁸!
Chociaż kwiaty i różany
Ogród⁶⁹ pachną bursztynami⁷⁰,
Pozostańcie na przedmieściach⁷¹,
Wara wam od naszych progów.

19

Ukryj się⁷², mój Ukochany,
Zwróć swą twarz ku górskim szczytom⁷³,
Nie mów nic⁷⁴, jedynie zobacz
Wojska⁷⁵ tej, która przemierza
Wyspy pełne cudnych dziwów⁷⁶.

20 (On:)

Na lot ptaków⁷⁷ was zaklinam,
Na lwy⁷⁸, łanie i jelonki⁷⁹,
Góry, jary, rzek doliny⁸⁰,

68 Judea symbolizuje dolną, zmysłową część duszy. Nimfy to jej wyobrażenia, fantazje, poruszenia i odczucia.

69 Kwiaty to cnoty duszy, zaś różany ogród to jej władze, takie jak pamięć, zrozumienie i wola.

70 Tekst hiszpański zawiera w poemacie i komentarzu termin *ámbar* („bursztyn”), który dobrze przełożył Myszkowski („bursztyn woń rozlewa”, s.43), natomiast opuszcza go Smyrak. Sam bursztyn wprawdzie jest bezwonny, lecz wydziela przyjemny zapach, gdy sproszkowany zostaje dodany do kadzidła. W tym miejscu symbolizuje Boskiego Ducha Oblubienica, który zamieszkuje w duszy, to on obdarza duszę duchową łagodnością.

71 Dusza zostaje porównana do miasta. Jego przedmieściami są zmysły wewnętrzne (pamięć, fantazja, wyobrażenia), natomiast wewnątrz murów miasta znajduje się sama głębia duszy, część racjonalna, która ma zdolność komunikowania się z Bogiem. Wprowadzenie przez Smyraka motywu „murów twierdzy” wnosi elementy wyobrażeniowe obce poematowi.

72 W tych słowach Jan od Krzyża rozumie ukrycie się Chrystusa we wnętrzu duszy, skąd dyskretnie objawia jej swoją wspańiałość.

73 Twarzą Chrystusa jest Jego Bóstwo. Oblubienica pragnie, by przeniknął swym Bóstwem władze jej duszy (pamięć, rozum, wolę), które symbolizowane są przez górskie szczyty.

74 Ukrycie się Chrystusa w duszy wyraża takie duchowe zjednoczenie, którego nie można wyrazić słowami.

75 Władze, duchowe dary, doskonałości i inne bogactwa, którymi Oblubieniec obdarzył duszę. Jego spojrzenie wyraża umiłowanie.

76 Fraza użyta w strofie 14. W tym miejscu „wyspy pełne cudnych dziwów” oznaczają duchowe doświadczenia i drogi, którymi Oblubieniec prowadzi duszę poza zasięgiem poznania zmysłowego i naturalnego zrozumienia.

77 „Lot ptaków” (dosł. „lekkie ptaki”; Myszkowski: „ptaki szybujące”) symbolizują porywy wyobraźni.

78 Lwy oznaczają gwałtowności i ataki władzy gniewliwej (*potencia irascibile*) w duszy.

79 Łanie i jelonki to władza pożądliwa (*potencia concupiscible*).

80 Są to wadliwe i nieodpowiednie czyny pamięci, rozumu i woli. Góry – czyny nieuporządkowane, które sięgają ponad swą miarę. Jary – czyny poniżej swej miary, ograniczone. Doliny rzek (hiszp. *riberas* – dosł. „brzegi rzek”) – czyny mające w sobie coś z jednych i drugich.

Wody, wichry i upały⁸¹,
 Na lęk nocy nieprzespanych⁸²,
 21
 Na łagodne dźwięki liry⁸³,
 Klnę was bodaj na śpiew syren⁸⁴,
 Niech ustaną wasze gniewy⁸⁵,
 Muru⁸⁶ nawet nie tykajcie,
 Niech ma Miła śpi spokojnie⁸⁷.
 22
 Wchodzi więc Oblubienica⁸⁸
 Do ogrodu cudnych marzeń⁸⁹,
 Smakiem jego się napawa,
 Szyję⁹⁰ kładzie na ramionach
 Słodkich Umiłowanego⁹¹.
 23
 Pod jabłonią⁹² poślubiona
 Mi zostałaś, tam dłoń swoją

81 Wody to odczucia bólu, które trapią duszę, jak w Ps 68,2. Wichry (*aires*) to odczucia nadziei, jak zacerpnięcie powietrza z Ps 118,131. Upały (*ardores*) to odczucia namiętnej radości, która rozpala serce, jak w Ps 38,4; Myszkowski błędnie tłumaczy „zapachy”.

82 Jest to lęk i obawa duszy, która nie jest jeszcze umocniona, udoskonalona i przygotowana na przyjęcie od Boga szczególnych darów.

83 Dźwięki liry oznaczają słodycz, którą Oblubieniec daje duszy sam z siebie, dzięki czemu ustają wszelkie zniechęcenia i zmartwienia.

84 Śpiew syren to rozkosz duszy płynąca ze zjednoczenia z Bogiem, która czyni ją nieczułą na wszelkie przykrości i zamieszania.

85 Czyli udreki płynące z nieumiarkowanych odczuć i czynności.

86 Obwarowanie z cnót i doskonałości, które zabezpiecza ogród duszy, wewnątrz którego Umiłowany rozkoszuje się kwiatami, por. Pnp 4,12.

87 Strofy 20 i 21 są trawestacją Pnp 2,7; 3,5; 8,4. Jest to słodki sen miłości.

88 Wejście do ogrodu jest zjednoczeniem z Chrystusem, w myśl 1Kor 6,17. Wówczas stają się jednym ciałem (Rdz 2,24).

89 Jan od Krzyża odnosi symbolikę ogrodu do samego Boga. Cytuje tu Wulgatę: „Veni in hortum meum” (Pnp 5,1), po czym, parafrazując, tłumaczy na hiszpański: „Ven y entra en mi huerto” („Przyjdź i wejdź do mego ogrodu”). Jednak tekst łaciński jest w tym miejscu dwuznaczny, *veni* można bowiem rozumieć w trybie rozkazującym „przyjdź” lub w czasie przeszłym - „przyszedłem”. Tekst hebrajski rozwiewa tę dwuznaczność: *ba't* oznacza „wszedłem”, chodzi więc o wejście Oblubienicy do jego ogrodu (którym metaforycznie jest Oblubienica) a nie - jak odczytuje Jan od Krzyża - zaproszenie Oblubienicy, by weszła do ogrodu Oblubienicy.

90 Szyja Oblubienicy symbolizuje duchową moc i potęgę duszy, dzięki której wprowadza w czyn cnoty i pokonuje wady.

91 Pragnienie intymnego spotkania z Oblubieńcem wyraża cytowane przez Jana od Krzyża Pnp 8,1, a wcześniej zapowiada Pnp 2,11-12.

92 Jabłoń symbolizuje w tym miejscu drzewo krzyża świętego.

Dałem tobie, tam doznałaś
Odrodzenia⁹³, gdzie twa matka
Utraciła swe dziewictwo⁹⁴.
24 (Ona:)
Nasze łóżce pełne kwiatów⁹⁵
- Mateczniki lwów wokoło⁹⁶-
Wyściełane jest purpurą⁹⁷
A pokojem zbudowane⁹⁸.
Tysiąc złotych tarcz je wieńczy⁹⁹.
25
Po twych śladach, co zostały¹⁰⁰,
Wnet dziewczęta biegną drogą¹⁰¹,
Jakby za dotknięciem iskry¹⁰²,
Za dojrzałym smakiem wina¹⁰³,
Tam, gdzie pachnie Boski balsam¹⁰⁴.

93 Odkupienie przez śmierć na krzyżu.

94 Cała strofa nawiązuje do Pnp 8,5. „Utraciła dziewictwo” (hiszp. *fuera violada* – dosł. „została zgwałcona”) – w interpretacji Jana od Krzyża jest to nawiązanie do grzechu pierworodnego, „matka” zaś symbolizuje ludzką naturę. Jako profetyczna zapowiedź odkupienia zostaje przytoczona historia przygarnięcia i obdarowania przez Boga grzesznej Jerozolimy w Ez 16,5-14.

95 Por. Pnp 1,16. W interpretacji Jana od Krzyża sam Chrystus jest tym kwiecistym łóżem.

96 Por. Pnp 4,8. Matecznikami lwów są cnoty duszy, które chronią jej zażyłość z Oblubieńcem.

97 Purpura oznacza miłość, dzięki której wszystkie cnoty trwają i kwitną.

98 Por. Pnp 3,9-10. Doskonała miłość usuwa wszelki lęk (1J 4,18) i zapewnia pokój.

99 Por. Pnp 4,4. Jan od Krzyża wykorzystuje dwuznaczność słowa *escudo*. Oznacza ono „tarczę”, dlatego symbolizuje obronę, którą zapewniają cnoty przeciwko wadom. Stanowi też jednostkę monetarną używaną wówczas w Hiszpanii (*escudo de oro*), tak więc symbolizują zapłatę, jaką dusza otrzymała za wzrost cnót.

100 Por. Pnp 1,8. Czułość i poznanie są śladami, po których Bóg prowadzi duszę ku sobie.

101 Są to dusze pobożne, które z młodzieńczą werwą podążają drogą ku życiu wiecznemu, pociągnięte przez Jezusa (Pnp 1,3). Jest to też droga Bożych przykazań (Ps 118,32).

102 Aluzja do Pnp 5,4, gdzie w tłumaczeniu Wulgaty mamy: „Moje wnętrze zadrżało za Jego dotknięciem”. Iskra rozpala ogień, w nawiązaniu do Ps 38,4.

103 Por. Pnp 1,2. Jan od Krzyża rozwija analogię między winem a przyjaźnią z Syr 9,15.

104 Por. Pnp 1,3. Boskim balsamem Jan od Krzyża nazywa wewnętrzne ćwiczenie woli, które jest konsekwencją zażyłości z Chrystusem.

26

W głębi piwnic Kochanego¹⁰⁵
Piłam wino¹⁰⁶, a gdy wyszłam¹⁰⁷
Na rozległych pastwisk niwę,
Nic nie wiedząc¹⁰⁸, utraciłam
Stada, za którymi biegłam¹⁰⁹.

27

Tam mi oddał swoje piersi¹¹⁰,
Słodkich nauk dał mi wiedzę¹¹¹,
Ja oddałam Mu bez reszty
Samą siebie i przyrzekłam
Jego być Oblubienicą¹¹².

28

Tyś jedynym mym staraniem,
To, co moje, Tobie służy¹¹³.
Już nie strzegę swego stada¹¹⁴,
Żadnej pracy się nie imam,
Jeno troszczę się o miłość¹¹⁵.

105 Poszczególne piwnice Ukochanego to siedem darów Ducha Świętego z Iz 11,2-3. Piwnicą zaś znajdującą się w głębi jest miłość.

106 Picie wina oznacza napełnianie się mądrością.

107 Zjednoczenie duszy z Chrystusem będzie miało charakter trwały dopiero w wieczności.

108 Dusza na skutek zjednoczenia z Chrystusem traci światową mądrość. Jan od Krzyża przytacza tu 1Kor 2,14; 3,19; Prz 30,1-2; Ps 72,21-22.

109 Utrata wszelkich zachcianek i upodobań.

110 To znaczy: dał mi swoją miłość i przyjaźń oraz wyjawiał najskrytsze sekrety jak zaufanej przyjaciółce. Obraz „piersi Oblubienica” wywodzi się z niedokładnego przekładu Septuaginty, gdzie hebrajskie *dodim* („czułości”, „pieszczoty”) z Pnp 1,2 przetłumaczono *mastoi* („piersi”), a w ślad za Septuagintą Hieronim oddał we Wulgacie łacińskim *ubera*. Obraz Oblubienica, czyli mężczyzny, który jednak ma kobiece piersi, interpretowany był w starożytnej tradycji chrześcijańskiej w sposób głęboko duchowy i metaforyczny.

111 Tą wiedzą jest tajemne poznanie Boga dzięki kontemplacji.

112 Oddanie się Oblubienicy Oblubieńcowi Jan od Krzyża ilustruje za pomocą Ps 61,23, zaś oddanie się Oblubienica Oblubienicy słowami Chrystusa z J 15,15.

113 Wszystkie zmysły ciała oraz władze zarówno duchowe, jak i fizyczne.

114 Czyli nie zabiegam o własne upodobania i zachcianki.

115 Troskę Oblubienicy o oblubienca wyrażają obrazowo słowa Pnp 7,13.

29

Jeśli od dziś na pastwisku¹¹⁶
Nikt nie ujrzy mnie ni znajdzie,
Że zgubiłam się – powiecie –
Że gdzieś chodząc zakochana,
Ktoś mnie zdobył i przepadłam¹¹⁷.

30

Ze szmaragdów oraz kwiatów¹¹⁸
O poranku¹¹⁹ świeżo rwanych,
Uczynimy ci girlandy¹²⁰
Twą miłością ukwiecone,
Zaplecione jednym włosiem¹²¹

31

Jeden tylko włos wystarczył,
Wokół szyi¹²² mej rozwiany.
Gdy ujrzałeś go, niechybnie
Pojmał Ciebie¹²³ a me oko¹²⁴
Jedno ranę Ci zadało¹²⁵.

32

Na mnie oczu twych spojrzenie
Odcisnęło piętno łaski¹²⁶.
Dzięki wielkiej twej miłości

116 Pastwiskiem jest świat, w którym ludzie światowi zaspokajają swoje potrzeby i pasą trzody swoich pragnień.

117 W znaczeniu utraty własnego życia (Wulgata: „własnej duszy”) ze względu na Chrystusa, jak w Mt 16,25 oraz zgodnie ze słowami św. Pawła w Flp 1,21.

118 Kwiaty są cnotami duszy a szmaragdy darami, które otrzymała od Boga.

119 Poranek symbolizuje cnotę duchowej młodości wobec Boga. Jest to ta cnota, która w słabości się doskonali (2Kor 12,9).

120 Girlandy, które zdobią zarówno Oblubienicę, zgodnie z Ps 44,10, jak i Oblubienica przystrojonego wieńcem (lub koroną), w myśl Pnp 3,11.

121 Włos Oblubienicy oznacza jej silną wolę i miłość do Ukochanego. Symbolika nawiązuje do Pnp 4,9, gdzie w tłumaczeniu Wulgaty czytamy: „Zraniłaś moje serce jednym twoim okiem i jednym włosiem twojej szyi”. Ten włos zespala wszystko, w myśl Kol 3,14, łączy wszystkie dary Boże, czyniąc ją podobną do wojska (Pnp 6,3). Również kwiaty służą do wzmocnienia Oblubienicy, wg Pnp 2,5 (wg Wulgaty).

122 Szyja oznacza siłę duchową, dzięki włosowi miłości, który zaplata wszystkie cnoty.

123 Możliwe nawiązanie do Pnp 7,6.

124 Oko symbolizuje wiarę.

125 Por. Pnp 4,9. Więzy wiary i miłości do tego stopnia krępują Oblubienicę, że sprawiają Jego zranienie.

126 Oczy Oblubienicy to Jego Bóstwo pełne miłosierdzia, które odciska na duszy zamię miłości i łaski, dzięki którym zostaje ona przyozdobiona i staje się uczestniczką Jego Boskości (2P 1,4)

Moje oczy zasłużyły,
By czcić, co ujrzały w Tobie¹²⁷.

33

Nie chciej gardzić mną, choć cerę
Śniadą widzą twoje oczy¹²⁸.
Już do woli możesz patrzeć,
Wszak spojrzenie twoje¹²⁹ łaską
Przyozdabia mnie i wdziękiem¹³⁰.

34 (On:)

Gołębica¹³¹ biała¹³² wraca
I gałązkę w arkę niesie¹³³.
Już turkawka¹³⁴ odnalazła
Towarzysza swoich marzeń
Nad zielonym brzegiem rzeki¹³⁵.

35

W samotności wiodła życie¹³⁶,
Gniazdo wiła¹³⁷ w samotności,
Przez samotność ją prowadził¹³⁸
Sam na sam jej Ukochany,
W samotności rany serca¹³⁹.

127 „Poeta konstruuje tu swoje przesłanie na bazie symbolu spojrzenia” (Myszkowski, 2013, s. 63). Wzajemność spoglądania na siebie tworzy szczególny rodzaj relacji, w której obie strony zostają obdarowane sobą.

128 Aluzja do opalanej twarzy Oblubienicy z Pnp 1,4-5. W interpretacji Jan od Krzyża śniada twarz Oblubienicy symbolizuje grzechy, niedoskonałość i naturalną niskość duszy ludzkiej.

129 Spojrzenie Boga wyrażają szczególnie Wj 33,12-13 i Iz 43,4.

130 Obdarowanie duszy pięknem zobrazowane zostało za pomocą Iz 43,3-4 i Mt 13,12.

131 Porównanie Oblubienicy do gołębic powraca wielokrotnie w Pnp, np. Pnp 2,10 i 4,1.

132 Biel gołębic oznacza czystość duszy dzięki łasce otrzymanej od Boga.

133 Nawiązanie do Rdz 8,8-11.

134 Odmiana gołębia, zwana też synogarlicą. Jan od Krzyża odwołuje się do starożytnych awiariów, wg których „w czasie gdy szuka towarzysza, nie spocznie na gałązce zielonej, nie pije wody czystej i świeżej, nie chroni się do cienia ani nie zbliża się do innych. Raduje się tym wszystkim dopiero wówczas, gdy się połączy z towarzyszem” (Smyrak, 1942, s. 686).

135 Obraz orzeźwiającego cienia zostaje przez Jana od Krzyża zestawiony z Pnp 2,3.

136 Zanim dusza odnajdzie Oblubieńca Chrystusa, żadne towarzystwo nie daje jej pocieszenia.

137 Dzięki całkowitej samotności dusza łączy się ze Słowem Bożym. Jest to miejsce, które w znaczeniu duchowym przedstawia Ps 83,4.

138 Prowadzenie przez Ducha Bożego wyraża Rz 8,14.

139 Wcześniej serce Oblubienicy zostało zranione miłością Oblubieńca, teraz zaś serce Oblubieńca zostaje zranione tym, że Ona pozostawia wszystko, by iść za Nim.

36 (Ona:)

Sobą cieszymy się, mój Miły,
W twoim wdzięku się spotkajmy¹⁴⁰,
Przejdźmy góry i pagórki¹⁴¹,
Gdzie źródłana tryska woda¹⁴²,
Coraz głębiej w mrok gęstwiny¹⁴³.

37

Potem przyjdzie nam się wspinać
Do wysokich skalnych¹⁴⁴ jaskiń¹⁴⁵,
Dobrze skrytych, niedostępnych¹⁴⁶.
Tam znajdziemy dla nas miejsce,
By kosztować moszcz z granatów¹⁴⁷.

38

Tam pokażesz mi to wszystko,
Czego dusza ma pragnęła¹⁴⁸,
I tym wszystkim mnie obdarzysz¹⁴⁹,
O jedyne moje życie,
Co już niegdyś dać zechciałeś¹⁵⁰.

140 Hiszp. *vámonos a ver* (dosł. „chodźmy się zobaczyć”) tłumaczymy w znaczeniu idiomatycznym, tym bardziej że w świetle wyjaśnienia Jana od Krzyża chodzi tu o pełnię spotkania w życiu wiecznym.

141 Góra i pagórek stanowią nawiązanie do Pnp 4,6 („góra mirry i pagórek kadzidła”). Góry oznaczają wzniosłe poznanie Słowa Bożego (zobrazowane przez Iz 2,2-3), pagórki zaś niższe poznanie Boga na podstawie jego stworzeń i urzędzenia świata.

142 Woda źródłana to czyste poznanie Boga, nie zmącone przypadłościami, fantazją ani mgłą niewiedzy.

143 Gęstwina jest niezgłębiona mądrość Boga, nieogarniona w myśl Rz 11,33, równocześnie upragniona i cenna, zgodnie z Ps 18,10-12. O jej głębi i wielkości mówi Ef 3,13-19 a tęsknotę za nią wyraża Hi 6,8-10.

144 Symbol skały nawiązuje do Chrystusa jako skały towarzyszącej Izraelitom na pustyni (1Kor 10,4).

145 Są to wysokie, wzniosłe i głębokie tajemnice mądrości Bożej w Chrystusie. Ciemność jaskini oznacza tajemniczość i skrytość Bożych sądów. Bóg ukryty Starego Testamentu, którego można oglądać tylko od tyłu (Wj 33,18-23), objawia skarby swojej mądrości w Chrystusie (Kol 2,3).

146 Aluzja do niedostępnych rozpadlin skalnych z Pnp 2,13-14.

147 Rozkoszowanie się miłością Bożą, zobrazowane napojem Oblubienicy z Pnp 8,2 (Na ten temat szerzej Bardski 2004a, s. 145–169).

148 Wówczas spełnią się wobec duszy słowa 1Kor 13,12.

149 Obdarowanie zilustrowane słowami Ap 2,7.10.17.26-28 oraz Ps 20,4; 30,20; 35,9, które wykracza poza ludzkie pojęcie (1Kor 2,9 i Iz 64,4).

150 Chwała, którą już zawczasu Bóg przygotował w wieczności dla swych umiłowanych.

39

Wiatr słowika słodkie trele¹⁵¹
Niesie wkoło swym powiewem¹⁵²,
W zagajniku przecudownym¹⁵³,
W noc¹⁵⁴ spokojną, przy ognisku,
Co nie gaśnie i nie parzy¹⁵⁵.

40

Tego nikt już nie zobaczył...¹⁵⁶
Aminadab¹⁵⁷ nie przybywa,
Porzucono oblężenie¹⁵⁸,
A na widok wód płynących¹⁵⁹
Konny oddział w dół zstępuje¹⁶⁰.

151 Śpiew słowika Jan od Krzyża kojarzy z nastaniem wiosny i zestawia ze śpiewem synogarlicy z Pnp 2,10-12. Jest to też duchowy głos radości Oblubienicy, którego pragnie Oblubieniec z Pnp 2,13-14.

152 Oddychanie słodkim śpiewem słowika symbolizuje przyjęcie daru Ducha Świętego. Jest to dar obiecany w Ga 4,6.

153 Dosł. „zagajnik i jego piękno” (*el soto y su donaire*) oznacza wspaniałość stworzenia, które otacza duszę.

154 Nocą jest kontemplacja, dzięki której dusza poznaje Boże dary, w ukojeniu, bez pośrednictwa zmysłów.

155 Płomień symbolizuje Ducha Świętego.

156 Jan od Krzyża wyjaśni: „Moja dusza jest już ogołocona, uwolniona, oderwana i daleka od wszystkich rzeczy stworzonych, tak niebieskich, jak i ziemskich” (Smyrak, 1942, s. 712).

157 Aminadab w znaczeniu duchowym symbolizuje szatana, wroga duszy.

158 Oblężenie symbolizuje napór namiętności i pożądań na duszę.

159 Wody oznaczają dobra i rozkosze duchowe, które napełniają radością, zgodnie z Ps 83,3.

160 Obraz konnicy, która zaprzestaje jazdy oznacza zmysły cielesne, które wobec wspaniałości duchowych darów porzucają swoją aktywność. W wersecie kryje się pewna dwuznaczność. Większość interpretatorów słowa *la caballeria ... descendia* tłumaczy „konnica ... zstępowała”; Myszkowski, 2013, s. 76: „Kawaleria ... zstępowała”; Taczanowska (Św. Jan od Krzyża 1999, s. 254): „Konnica ... schodziła”; Kostecka, (tenże, 1931, s. 182): „Konnica ... zstąpiła”; Łobodowski (tenże, 1950, s.89): „jeźdźcy konie wiodą ... zstępując”; Szafrńska (tenże, 1992, s. 178): „Konnica ... schodziła”; rkp Jagielloński parafrazuje „Znijdę ku wieczney koronie”; rkp Karmelitański: „zstępowała konnej jazdy moc zuchwała”). Zamiast „Konny oddział w dół zstępuje” można też przełożyć: „Konni schodzą ze swych siodel”. Tłumaczenie Smyraka (1942, s. 711): „Stada rumaków zstępowały” odmalowuje piękny obraz, jednak nie odpowiada oryginałowi.

Bibliografia:

Podstawa tłumaczenia:

Jan od Krzyża. (2010). *Cantico Espiritual* (druga redakcja CB). W: San Juan de la Cruz. *Obras completas* (s. 705– 942). Burgos: Editorial Monte Carmelo.

Polskie tłumaczenia *Pieśni duchowej* w kolejności chronologicznej:

Pieśni duszy z Chrystusem Oblubieńcem, w których rozliczne efekty i skutki z modlitwy albo kontemplacji wyraża, świętego ojca naszego Jana od Krzyża. Rkp. nr 283 ze zbioru klasztoru Karmelitanek Bosych pw. Świętej Teresy od Jezusa i św. Jana od Krzyża w Krakowie.

Pieśń 4., którą św. Ojciec skomponował w więzieniu i nią się cieszył w utrapieniach.

W: *Pieśni różne wyjęte z różnych Kancyjonałów O Bożym Narodzeniu, O Męce Pańskiej, I insze wszelkiego czasu służące w jedno zebrane, Roku Pańskiego 1741, Na chwałę Panu Bogu, Pannie Przenajświętszej...* Rkp. Biblioteki Jagiellońskiej, sygn. 3624, s. 140-143.

Św. Jan od Krzyża. (1931). *Pieśń duszy i Oblubieńca*. Tłum. E. Kostecka. W: Tenże. *Noc ciemności. Pieśń Duchowa* (s. 172–183). Lwów: Towarzystwo „Biblioteka Religijna”.

Św. Jan od Krzyża. (1933). *Pieśń duchowa*. Tłum. E. Porębowicz. W: S. Lam (red.), *Wielka literatura powszechna*. T. 6 (s. 19). Warszawa: Księgarnia Trzaski, Everta i Michalskiego.

Św. Jan od Krzyża. (1950). *Kantyczka duchowa*. Tłum. J. Łobodowski. *Kultura*, (12), 84–89.

Św. Jan od Krzyża. (1998). *Pieśń duchowa*. W: Tenże. *Dzieła*. Wyd. 6. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

Św. Jan od Krzyża. (1992). *Pieśń duchowa*. W: R. P. Hardy. *Poszukiwanie Niczego. Życie s. Jana od Krzyża*. Tłum. M. Szafrąńska-Brandt (s. 175–178). Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.

Św. Jan od Krzyża. (1999). *Pieśń między duszą a Oblubieńcem*. Tłum. A. Taczanowska. W: E. Stein. *Wiedza Krzyża*. Tłum. I. Adamska (s. 239–254). Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

Św. Jan od Krzyża. (2017). *Pieśń duchowa*. Tłum. C. Marrodán Casas (komentarze), M. Kurek (poemat). Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

Myszkowski, R. (2013). *Klucz do lektury „Pieśni duchowej” św. Jana od Krzyża. Studium relacji oblubieńczej*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

Smyrak, B. (1942). *Pieśń duchowa. Śpiew miłosny pomiędzy duszą a Oblubieńcem*. W: Św. Jan od Krzyża. *Pieśni mistyczne* (s.75–83). Kraków: Głos Karmelu.

Pozostałe publikacje przywoływane w przypisach:

- Bardski, K. (1999). Poemat pierwszy Pieśni nad Pieśniami (Pnp 1,2 – 2,7) w interpretacji tradycji chrześcijańskiej przekazanej przez Alkuina. *Warszawskie Studia Teologiczne*, (13), 11–20.
- Bardski, K. (2000). Świątynia Salomona w Targumie do Pieśni nad Pieśniami 3,7 – 5,1. *Collectanea Theologica*, 70, (2), 79–92.
- Bardski, K. (2001). Eschatologia mesjańska w targumie do Pieśni nad Pieśniami 7,12 – 8,14. W: W. Chrostowski (zebr. i oprac.), *Duch i Oblubienica mówią: „Przyjdź”*. *Księga pamiątkowa dla Ojca Profesora Augustyna Jankowskiego w 85. rocznicę urodzin* (s. 47–58). Warszawa: Vocatio.
- Bardski, K. (2002a). Niewola babilońska w interpretacji Targumu do Pieśni nad Pieśniami 5,2 – 6,1. *Studia Loviciensia*, (3), 25–39.
- Bardski, K. (2002b). „Daj mi usłyszeć twój głos!” Wezwanie do zwiastowania Ewangelii w wybranych alegoriach Pieśni nad Pieśniami. *Verbum Vitae*, (2), 225–241.
- Bardski, K. (2003). *Pieśń nad pieśniami*. Warszawa: Towarzystwo Biblijne w Polsce.
- Bardski, K. (2004a). „Napoję cię winem korzennym, moszczem z granatów” (Pnp 8,2b). Pragnienie Oblubienicy w świetle starożytnych i średniowiecznych komentarzy do Pieśni nad Pieśniami. *Verbum Vitae*, (5), 145–169.
- Bardski, K. (2004b). Ideał egzegety w świetle XII-wiecznych komentarzy do Pnp 4,2 i 6,5. W: J. Warzecha (red.), *Słowo pojednania. Księga Pamiątkowa z okazji siedemdziesiątych urodzin Księdza Michała Czajkowskiego* (s. 97–103). Warszawa: Biblioteka „Więzi”.
- Bardski, K. (2008). Duchowa interpretacja Pieśni nad Pieśniami w tradycji żydowskiej i chrześcijańskiej. *Collectanea Theologica*, 78, (4), 105–112.
- Bardski, K. (2011a). Wolbero ze św. Pantaleona, zapomniany komentator Pieśni nad Pieśniami. Symboliczno-alegoryczna interpretacja Pnp 3,6-11 z perspektywy hermeneutyki wiary. W: W. Chrostowski (red.), *Nie wstydę się Ewangelii. Księga pamiątkowa dla Biskupa Profesora Zbigniewa Kiernikowskiego w 65. rocznicę urodzin* (s. 45–54). Warszawa: Stowarzyszenie Biblistów Polskich.
- Bardski, K. (2011b). „Kim jest ta, która wstępuje przez pustynię?” Symboliczno-alegoryczna interpretacja Pnp 3,6-11 Honoriusza z Autun. W: B. Strzałkowska (red.), *Więcej szczęścia jest w dawaniu aniżeli w braniu. Księga pamiątkowa dla Księdza Profesora Waldemara Chrostowskiego w 60. rocznicę urodzin*. T. 2 (s. 601–610). Warszawa: Stowarzyszenie Biblistów Polskich.
- Bardski, K. (2011c). *Lektyka Salomona. Biblia – symbol – interpretacja*. Rozprawy Naukowe 6. Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej.
- Bardski, K. (2014). Nowe ujęcia translatoryczne w przekładach Księgi Koheleta i Pieśni nad Pieśniami w Biblii Ekumenicznej. *The Biblical Annals*, 61, (2), 451–459.

- Bardski, K. (2016a). Oblubienica ubogiego Chrystusa. Komentarz do Pnp 1,5 – 2,7 w duchu charyzmatu Matki Teresy z Kalkuty. W: A. Kubiś, K. Napora (red.), „Niewiastę dzielną kto znajdzie?” (Prz 31,10). Rola kobiet w biblijnej historii zbawienia. *Analecta Biblica Lublinensia* 14. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Bardski, K. (2016b). Czy Oblubienica rzeczywiście „znalazła pokój”? Dylematy translacyjne Pnp 8,10b. *Verbum Vitae*, (30), 43–51.
- Bardski, K. (2017). *Biblia Ekumeniczna. Pieśń nad pieśniami*. Warszawa: Towarzystwo Biblijne w Polsce.

ST. JOHN'S OF THE CROSS „SPIRITUAL CANTICLE” - TRANSLATION, BIBLICAL ALLUSIONS AND SYMBOLISM

SUMMARY

The article presents a new translation into Polish of the sixteenth-century poem *The Spiritual Canticle* of Saint John of the Cross. The translation was made in the form of an eight-syllable verse, without rimes. In the introduction, we presented earlier Polish translations of the work, and in footnotes, we emphasized the issues related to symbolism and biblical allusions.

Article submitted: 11.04.2019; accepted: 27.04.2019.